

Fundacja na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa
Foundation for the Development of Polish Agriculture

„Polska Wieś 2014. Raport o stanie wsi”

26 czerwca 2014 r.

Rozdziały prezentowane:

- ▶ **Rozdział 2. *Ludność wiejska*** , prof. dr hab. Izaak Frenkel, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN
- ▶ **Rozdział 4. *Przemiany struktury gospodarki wiejskiej***, dr Iwona Nurzyńska, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN
- ▶ **Rozdział 5. *Społeczności wiejskie dziesięć lat po akcesji. Postawy, wartości i uwarunkowania społeczno-ekonomiczne***, dr Barbara Fedyszak-Radziejowska, w latach 1987-2013 pracownik naukowy Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN
- ▶ **Rozdział 7. *Polityczny portret własny mieszkańców wsi***, dr Jerzy Głuszyński, Instytut Badawczy ProPublicum

Proces dezagraryzacji polskiej wsi

- ▶ **Polska wieś jest w coraz mniejszym stopniu zależna od rolnictwa.** Gospodarka wiejska to dziś kompozycja lokalnych podmiotów gospodarczych reprezentujących wszystkie trzy sektory gospodarki: rolnictwo, przemysł, w tym przetwórstwo, oraz usługi rynkowe i publiczne.
- ▶ **Odsetek pracujących w rolnictwie zmniejszył się z ok. 25% na początku transformacji do około 13% w 2012 r.**
- ▶ W pierwszych latach transformacji cały ubytek liczby pracujących w rolnictwie nastąpił w dawnym sektorze uspołecznionym, w którym absolutna **liczba pracujących zmniejszyła się do 1995 r. o ponad 2/3**

Ludność wsi

- ▶ Liczba ludności wiejskiej od 2000 r. wykazuje stałą tendencję wzrostową.
- ▶ Udział ludności wiejskiej w ludności ogółem był w latach 90. dość stabilny na poziomie ok. 38%, aby wzrosnąć w 2012 r. do 39,4%
- ▶ Według danych NSP 2002 i NSP 2011 liczba ludności Polski zwiększyła się w tym czasie z 38230 tys. do 38512 tys., tj. o 0,7%, w tym ludności wiejskiej z 14620 do 15106 tys. tj. o 3,3%.

Wieś jako miejsce do życia

- ▶ **Wieś stała się atrakcyjnym miejscem zamieszkania pomimo utrzymujących się niedostatków w obszarze infrastruktury.**
- ▶ Przez większość lat przed transformacją liczba ludności migrującej na stałe ze wsi do miast przewyższała liczbę migrujących w odwrotnym kierunku.
- ▶ W 2000 r. saldo ujemne zastąpiło saldo dodatnie.
- ▶ Począwszy od 2002 roku **dodatnie saldo migracji** przewyższało przyrost naturalny na wsi stając się **głównym czynnikiem wzrostu liczby ludności wiejskiej.**

Demografia wsi

- ▶ Nastąpiło znaczne **zmniejszenie się różnicy między poziomem dzietności kobiet wiejskich i ogółu kobiet**: w 1990 r. był on w pierwszej populacji wyższy o ok. 30%, a w 2012 r. tylko o ok. 10%.
- ▶ **Dynamika zmian długości życia Polaków była mniej korzystna dla mieszkańców wsi niż miast**. Wśród mężczyzn długość trwania życia w 1990 r. była w obu środowiskach identyczna, a w 2012 r. o rok krótsza na wsi niż w miastach (72,1 i 73,1 lat). Natomiast trwanie życia kobiet, na początku dłuższe na wsi niż w miastach (75,8 i 74,9 lat), w 2012 r. straciło tą przewagę i było takie same jak kobiet mieszkających w miastach.

Bezrobocie na wsi

- ▶ **Po wejściu do UE postępował szybki spadek bezrobocia** (wg danych BAEL w 2008 r. stopa bezrobocia w miastach i na wsi wynosiła ok. 6-7%, z czego wśród ludności wiejskiej użytkującej gospodarstwo rolne ok. 4%, a bezrolnej ok. 9%).
- ▶ Po 2008 r. wróciła tendencja zwyżkowa i w 2012 r. stopa bezrobocia była we wszystkich populacjach o kilka punktów wyższa

Potrzeba pozarolniczych miejsc pracy

- ▶ **Tworzenie nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich to kluczowe wyzwanie dla polityki gospodarczej kraju**
- ▶ We wszystkich latach **stopa bezrobocia ludności bezrolnej na wsi była znacznie wyższa niż w miastach**. W latach 1993-2003 stopa bezrobocia wzrosła w gospodarstwach rolnych z 6,7% w 1995 r. do 9,6% w 2003 r., a **bezrolnych odpowiednio z 22,9% do 27,1%**.
- ▶ W1Q2013 r. wg BAEL stopa bezrobocia ludności bezrolnej wyniosła **13,2% (rolniczej 5,2%)**

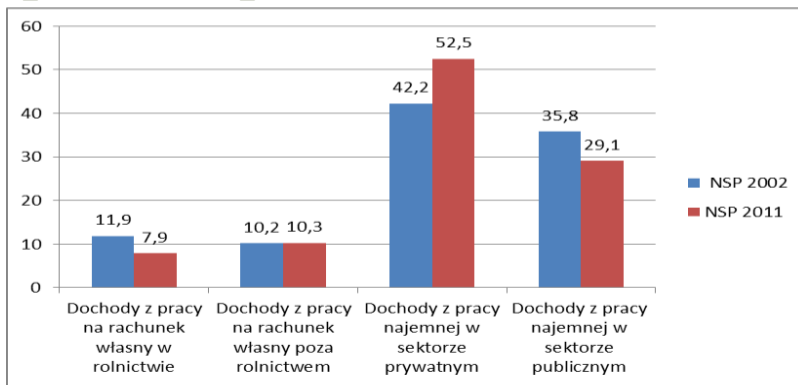

Struktura społeczno-ekonomiczna (NSP 2011)

- ▶ 28% - wykwalifikowani robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy, operatorzy maszyn i urządzeń
- ▶ 27% - pracownicy I sektora: rolnicy, leśnicy, ogrodnicy i rybacy
- ▶ 25% - przedstawiciele kadry średniego szczebla: pracownicy usług osobistych i sprzedawcy, technicy i pracownicy biurowi
- ▶ 13% - przedstawicielei wyższej kadry kierowniczej, władz publicznych i specjalistów (wiejska klasa średnia).
- ▶ 6% - pracownicy wykonujący prace proste i niewymagające specjalnych kwalifikacji.

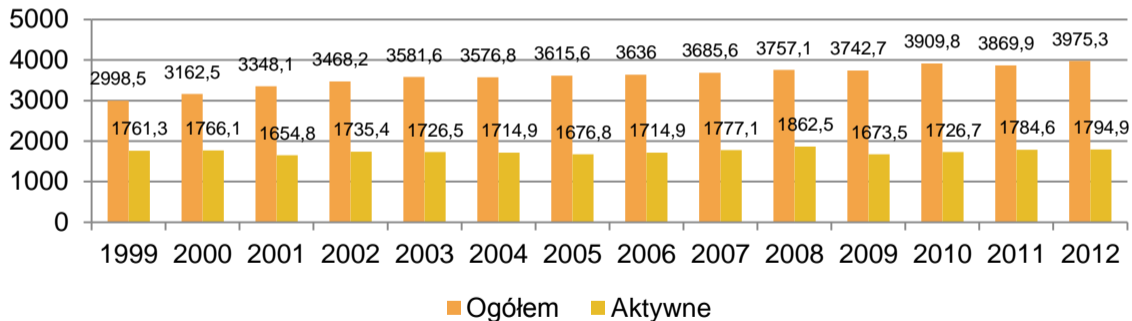

Gospodarka po 25 latach transformacji

Liczba przedsiębiorstw w tys. jednostek

Korzyści finansowe z członkostwa

- ▶ W latach 2004–2013 **Polska otrzymała w ramach różnych instrumentów WPR 29,4 mld euro**, czyli ponad $\frac{1}{3}$ wszystkich transferów z budżetu unijnego (92,4 mld euro).
- ▶ W tym samym czasie składka odprowadzona do budżetu UE osiągnęła poziom 30,9 mld euro,

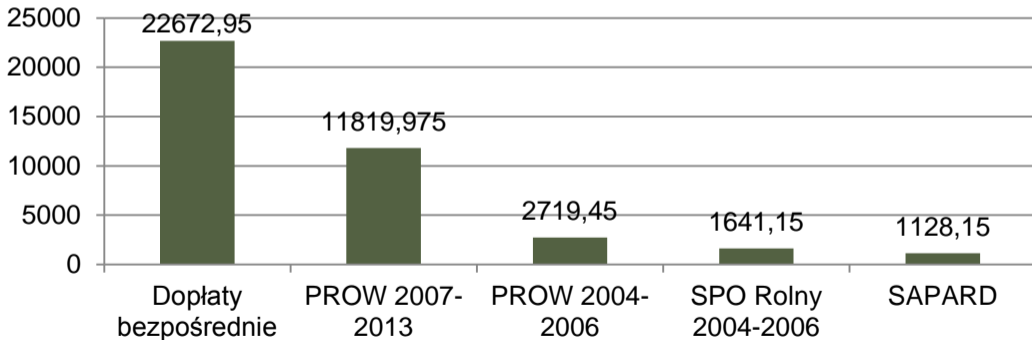
Przepływy z budżetu UE w mln euro

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2004-2013
SAPARD	118,3	339,1	0,0	0,0	34,7						492,1
Dopłaty bezpośrednie	0,0	702,7	811,6	935,1	1 037,6	1 446,2	1 827,7	2 395,4	2 702,8	3 066,9	14 926,0
Instrumenty rynkowe	10,0	166,7	181,9	62,4	134,6	409,1	66,4	142,2	129,3	96,8	1 399,4
PROW	286,6	662,1	1 149,5	1 550,9	846,5	1 043,8	1 571,9	1 706,0	2 024,8	1 695,9	12 538,0
Razem transfery z budżetu UE	414,9	1 870,6	2 143,0	2 548,4	2 053,4	2 899,1	3 466,0	4 243,6	4 856,9	4 859,6	29 355,5

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2004-2013
Dopłaty bezpośrednie	0,0	702,7	811,6	935,1	1 037,6	1 446,2	1 827,7	2 395,4	2 702,8	3 066,9	14 926,0
Razem transfery z budżetu UE	0,0	702,7	811,6	935,1	1 037,6	1 446,2	1 827,7	2 395,4	2 702,8	3 066,9	14 926,0

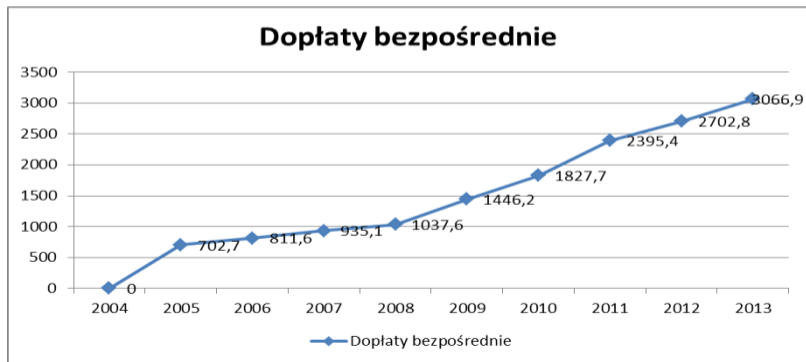

Wyплаты для бенефициаров WPR в млн евро

Transfery z budżetu UE w mln euro

Wzrost prestiżu zawodu rolnika

- ▶ **Po akcesji do UE wzrósł prestiż zawodu rolnika.** Odsetek Polaków, którzy uważają, że rolnik cieszy się „dużym poważaniem” wzrósł z 36% (w roku 1999) do 69% w roku 2013.
- ▶ Trudno o inne wyjaśnienie, niż zmiana związana z objęciem polskiego rolnictwa unijną, wspólną polityką rolną.

Wykluczenie cyfrowe maleje

- ▶ W 2013 1/3 populacji polskich użytkowników internetu stanowią mieszkańcy wsi (21,1% w 2005 r.);
- ▶ **Odsetek rolników** wśród użytkowników internetu w kraju podwoił się w tym samym czasie **z 1,7% do 3,5%.**

Wiejskie NGOs

- ▶ **Co piąta organizacja pozarządowa** zlokalizowana jest na wsi (vs 38,7% mieszkańców wsi).
- ▶ 13 tys. zarejestrowanych organizacji, 8 tys. stowarzyszeń związanych z Kościołem oraz 15 tys. aktywnych „tradycyjnych” OSP
- ▶ W ramach OSP działa dodatkowo 800 orkiestr, 300 zespołów artystycznych, 600 sportowych drużyn i ok. 1 000 izb tradycji.
- ▶ Organizacje wiejskie opierają się głównie na pracy społecznej i praktycznie nie posiadają płatnych pracowników
- ▶ Wiejscy działacze rzadziej niż miejscy mówią o znużeniu i nie narzekają na brak społecznego zaufania

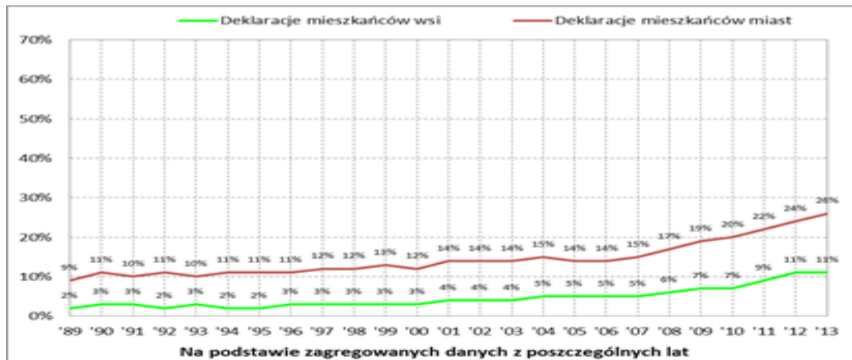

Zaufanie społeczne na wsi (%)

Opinie respondentów	Która opinia jest bliższa Pana(i) poglądom?		
	„Ogólnie rzecz biorąc, większości ludzi można ufać”	„W stosunkach z innymi trzeba być bardzo ostrożnym”	„Trudno powiedzieć”
Polska 2006	19,0	79,0	2
Wieś 2006	15,0	82,0	3
Rolnicy 2006	5,0	94,0	1
Polska 2008	26,0	72,0	2
Wieś 2008	26,0	71,0	3
Rolnicy 2008	20,0	73,0	7
Polska 2012	23,0	74,0	3
Wieś 2012	16,0	82,0	2
Rolnicy 2012	13,0	87,0	0

Kapitał ludzki – wykształcenie wyższe

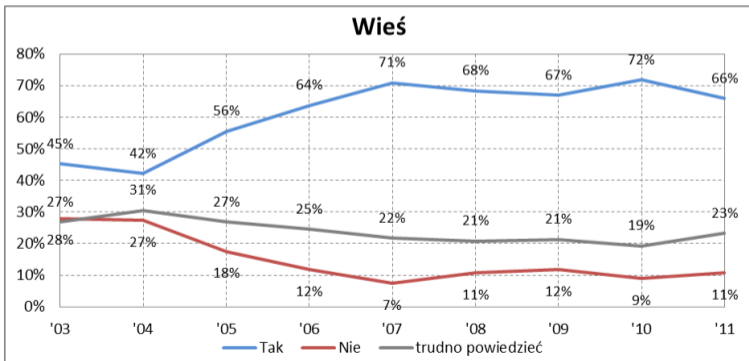

Stosunek wsi do UE

- ▶ Po 10 latach zarówno **mieszkańcy wsi, jak i rolnicy zdecydowanie popierają naszą obecność w UE.**
- ▶ Dzisiaj stosunek do UE łączy, a nie dzieli Polaków, mimo, iż ocena korzyści, jakie WPR przyniosła rolnikom i polskiej wsi nadal bliższa jest obiegowym, medialnym stereotypom, niż faktom.

Zadowolenie z akcesji do UE (dane PBS)

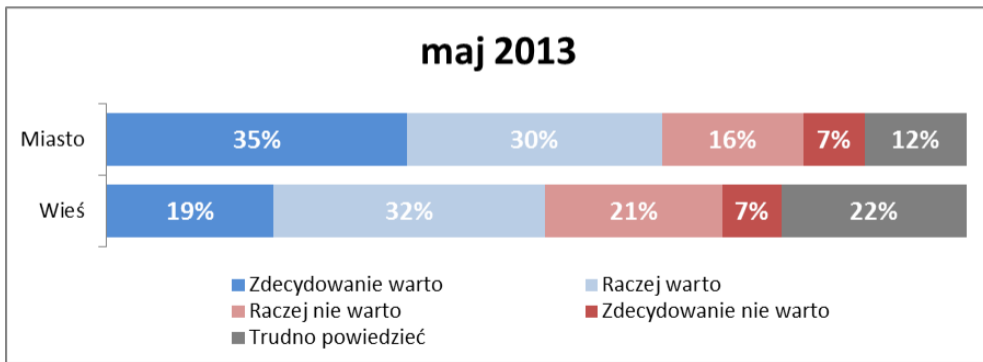

Ocena transformacji

- ▶ Ponad 50% mieszkańcy wsi uważa zmianę ustroju za korzystną, ale około 1/4 **wyraża przekonanie, że koszty transformacji były zbyt duże i nie wykorzystano wielu stworzonych przez nią możliwości.**

Czy warto było zmieniać ustrój?

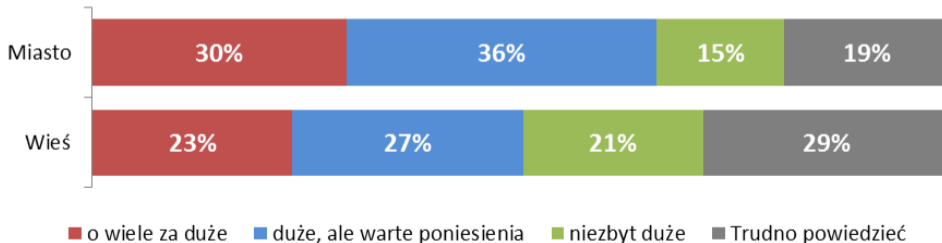

Koszty transformacji

maj 2013

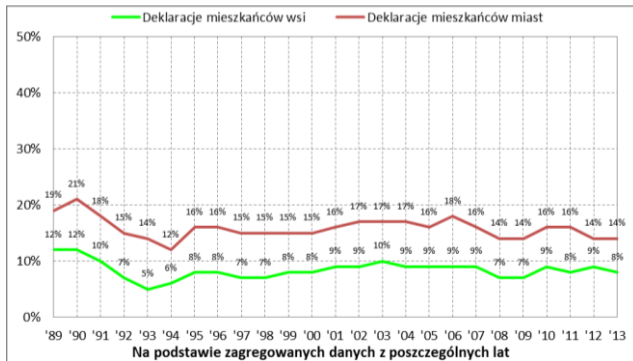

Zachowania polityczne mieszkańców wsi

- ▶ W ciągu 25 lat zachowania polityczne mieszkańców wsi nie odbiegały zasadniczo od zachowań pozostałych Polaków.
- ▶ Zmieniali oni swoje preferencje polityczne zasadniczo w tym samym rytmie, przez większość czasu stawiając na partie, które po wyborach obejmowały władze. Zwykle też szybko się nimi rozczarowywały i w kolejnych wyborach przetrzucały swoje głosy na partie opozycyjne.

Wieś i miasto – zainteresowanie polityką

Fundacja na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa
Foundation for the Development of Polish Agriculture

Dziękuję za uwagę